

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1428 с.
3. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь. Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. 2-е изд., испр. М.: ИНФРА-М., 1999. 479 с.
4. Борисов А. Б. Большой экономический словарь. М.: Книжный мир, 2009. 864 с.
5. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. Основы менеджмента. Учебник. Пер. с англ. Киев : Вильямс, 2012. 672 с.
6. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка. С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. М.: ООО «А ТЕМП», 2006. 944 с.

Сенченко І.Р.,

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

Шевченко А.А.,

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

БЕЗВІДХОДНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність тематики є беззаперечною, адже безвідходне виробництво є не тільки світовим трендом, але й дієвим механізмом захисту та збереження навколишнього середовища та більш повного використання потенціалу обмежених виробничих ресурсів. Основна ідея безвідходного виробництва полягає в перетворенні сировини, яку отримує бізнес, її залишків і відходів, отриманих у процесі виробництва, у готову продукцію, яка може приносити прибуток. Рациональне використання ресурсів і принцип безвідходності є основою підвищення ефективності виробництва, що дозволяє комплексно вирішити проблеми економічного ресурсозабезпечення та охорони навколишнього природного середовища.

Коли йдеться про безвідходне виробництво, слід пам'ятати про два аспекти одного процесу. Перший полягає в тому, щоб отримувати та повністю використовувати ресурси найбільш розумним способом, тим самим зменшуючи утворення відходів. Другий – в розширенні максимального використання утворених відходів. Ця методика вважається найбезпечнішою. На жаль, у сфері поводження з відходами Україна відстає від європейських країн: кількість утворених відходів, стан полігонів і сміттєзвалищ свідчить про те, що довкілля та населення знаходяться у великій небезпеці, а особливо наразі в період воєнного стану [1].

Адже в сучасних умовах для подальшого сталого розвитку спостерігається дефіцит багатьох ресурсів. І однією з причин цього дефіциту не використання зовсім деяких із них (відходів) [2].

Безвідходне виробництво передбачає встановлення повного контролю над рухом матеріальних ресурсів на всіх стадіях: видобутку сировини, її виробничої переробки, споживання, утилізації відходів виробництва і споживання. Безвідходні технології стають ефективними навіть у тих випадках, коли собівартість одержаної продукції стає вищою. Проте необхідно, щоб перевитрати виробництва були меншими, ніж економія на зменшенні збитків від забруднення навколишнього середовища. У визначенні безвідходної технології, мається на увазі не тільки виробничий процес, а і результат, тобто кінцева продукція, яка повинна мати такі фактори: довгий термін служби виробів, можливість багаторазового використання, легкість повернення у виробничий цикл та переведення в екологічно нешкідливу форму після виходу з ладу.

В Україні в результаті воєнного конфлікту у 2022 році значно збільшилась кількість відходів, які потрібно мінімізувати та повторно використати: медичні відходи, відходи від руйнації інфраструктури, нерозірвані снаряди та уламки від них, згорілий транспорт та військову техніку. Щоб не допустити шкідливого впливу на навколишнє середовище їх потрібно правильно переробити.

До повномасштабної війни було актуальним питання щодо функціонування та реконструкції сміттєзвалищ. Наразі деякі регіони мають більше навантаження через переміщення людей з окупованих територій, тобто зі збільшенням населення - збільшується і кількість твердих побутових відходів.

Для того щоб правильно провести утилізацію відходів від руйнації, у першу чергу їх необхідно відсортувати. Наступним кроком є визначення групи матеріалів, які можна використовувати повторно (наприклад, скло, метал, пластик, бетон), а також групи матеріалів, які не підлягають механічній обробці та потребують обробки (наприклад, ізоляція фасадів, що піддається термічній деформації). Останнім етапом переробки є повернення зібраних матеріалів у цивільний обіг із їх використанням як вторинної сировини: будівельні кам'яні залишки (може використовуватися для підсипки під дороги); вцілілі уламки будівель (використовувати як будівельні матеріали); повалені дерева (використовувати на друски); перероблений бетон (використовувати як щебінь); арматуру можливо повторно використовувати у будівництві.

Усі запропоновані варіанти є одними з дешевших, адже вивезення такого сміття комунальними службами може коштувати дорожче. До того ж, вторинне використання значно зменшує навантаження на звалища та є економією для нашої країни у такий складний час.

Відмітимо, що у червні 2022 року було прийнято та оновлено закон «Про управління відходами». Основними цілями та принципами державної політики сфері запобігання утворенню та управління відходами є: захист здоров'я людей та навколишнього природного середовища від негативного впливу відходів; здійснення заходів у сфері управління відходами без загрози здоров'ю людей та

спричинення шкоди навколишньому природному середовищу в межах встановлених нормативів шкідливого впливу фізичних факторів; дотримання ієрархії управління відходами; запровадження розширеної відповідальності виробника [3].

Таким чином, за законом України, утворювач або власник покриває витрати на запобігання утворенню відходів, їх збирання, перевезення та оброблення, включаючи витрати на створення та утримання об'єктів оброблення відходів.

Зазначимо, що розробка та впровадження безвідходних технологій і виробництв спирається на такі принципи: системності, що враховує взаємозв'язки та взаємозалежності виробничих, соціальних та природних процесів; комплексного використання ресурсів, що передбачає максимально повне, комплексне використання природної мінеральної сировини; циклічності матеріальних потоків, це є використання водоворотних, газоворотних та інших циклів [4, 5].

Ієрархія управління відходами впроваджується центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями з метою підготовки відходів до повторного використання, запобігання утворенню відходів, рециклінгу, відновлення відходів задля виробництва енергії та видаленню відходів [6].

Тематика безвідходного виробництва заповнила сучасний світ. Тож за додержання нового законодавства та достатньої кількості докладених зусиль та фінансових вкладів, ми зможемо змінити ситуацію і з відходами від війни, і з іншими відходами, які ми продукуємо. Щодня з'являється все більше однодумців та прихильників таких технологій і завдяки такому стрімкому розвитку є надія, що людство власними силами зможе покращити навколишнє середовище.

Література:

1. Безвідходні технології як основний важіль охорони навколишнього природного середовища та економії ресурсів. URL: <https://buklib.net/books/28212/> (дата звернення 20.10.2022 р.)

2. Андрейченко А.В. Забезпечення розвитку безвідходного виробництва в аграрному секторі економіки: теоретико-методологічне обґрунтування. *Академічний огляд*. 2020. №1 (52). С.38 - 47. URL: https://www.researchgate.net/publication/342473538_Zabezpecenna_rozvitku_bezvidhodnogo_virobnictva_v_agrarnomu_sektori_ekonomiki_teoretiko-metodologicne_obgruntuvanna (дата звернення 20.10.2022 р.)

3. Стан та перспективи розвитку безвідходних технологій в Україні. URL: https://www.researchgate.net/publication/353073366_STAN_TAJ_PERSPEKTIVI_ROZVI_TKU_BEZVIDHODNIH_TEHNOLOGIJ_V_UKRAINI_V_UMOVAN_PROGRES_U_CIRKULARNOI_EKONOMIKI (дата звернення 22.10.2022 р.)

4. Горбаль Н.І., Крохмальна Я.О. Безвідходне виробництво в Україні: досвід ЄС. 2021. №2 (6). URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25524/nzmened-149-156.pdf> (дата звернення 20.10.2022 р.)

5. Закон України про відходи. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text> (дата звернення 23.10.2022 р.)
6. Зменшення втраг і відходів їжі. Nestle. URL: <https://www.nestle.com/csv/impact/environment/waste-andrecovery> (дата звернення 23.10.2022 р.)

Сологуб С.І.,
аспірант спеціальності 051 «економіка»
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

Пилипів Н.І.,
д.е.н., проф., завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГУ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОТГ

Моніторинг виступає одним з головних елементів реалізації стратегій соціально-економічного розвитку територіальної громади (ОТГ), оскільки забезпечує правдивою інформацією органи місцевого самоврядування для оперативного реагування на неї. Слід зазначити, що організація моніторингу являє собою складний процес безперервного спостереження за допомогою використання наперед визначених показників, що характеризують стан та перспективи обраного об'єкту.

Дослідження питань організації моніторингу були наведені у наукових працях провідних вчених, таких як Гавриленко О. В. [1, с. 175], Дутченко О. М. [2, с.178], Коваленко В. В. [3], Мудрак О. В. [4, с. 65], Процишин О. Р. [5], Удалих О. О. [6], Чепіжко О.В. [7], Чубукова О. Ю. та ін. [8, с. 124]. Однак єдиного підходу стосовно визначення економічної сутності та порядку організації моніторингу дотепер немає. Проте кожний підхід запропонований дослідниками не суперечить, а, навпаки, доповнює один одного.

Так, Гавриленко О. В. визначає організацію й функціонування чіткої системи фінансового моніторингу як невід'ємного елемента фінансової політики. Тому питання її розвитку вважає за доцільне розглядати не автономно, а як ланку в загальній системі заходів, спрямованих на вдосконалення всього господарського й фінансового механізму [1, с. 175].

Дутченко О. М. зазначає, що організація моніторингу повинна передбачати наявність методичного забезпечення, збір та аналіз інформації, аналіз дотримання та виконання умов кредитного договору [2, с.178].

Коваленко В. В. описує організацію фінансового моніторингу як процес ідентифікації даних, збереження відомостей, оновлення ідентифікаційних даних, фіксування відомостей та передавання відомостей його учасниками до спеціально уповноваженого органу [3].